

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้เริ่มบรรจุลงในหลักสูตรเป็นครั้งแรกของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 และได้มีการปรับปรุงด้านโครงสร้างและเนื้อหาให้เหมาะสมตลอดมา ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน วิชาสุขศึกษาถูกจัดให้เป็นวิชาบังคับแก่นอยู่ในกลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ โดยมีความมุ่งหวังไว้ว่าเมื่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเรียนวิชาสุขศึกษาแล้วจะต้องเกิดคุณลักษณะ 3 ประการคือนักเรียนสามารถดูแลสุขภาพตัวเองได้ นักเรียนสามารถแนะนำผู้อื่นเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพได้ และนักเรียนสามารถเป็นผู้นำในด้านสุขภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุชาติ โสมประจักษ์ (2525) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การสอนสุขศึกษาในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญสามประการ ได้แก่ การให้นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องสุขภาพ การให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสุขภาพ และการให้นักเรียนมีสุขปฏิบัติที่ดี ดังนั้น การสอนให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรมุ่งหวัง จึงหมายถึง การเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านการปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งสามด้านนั้นจะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน ได้แก่ หลักสูตร ครูผู้สอน และผู้เรียน จึงจะทำให้การสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แต่จากอดีตที่ผ่านมาการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษายังคงประสบปัญหาอยู่มาก ปัญหาดังกล่าว ได้แก่ คาบการเรียนวิชาสุขศึกษามีน้อยทำให้การวัดผลด้านการปฏิบัติทำได้ไม่ทั่วถึง และการสังเกตการปฏิบัตินอกเวลาทำได้ยาก (สมพงษ์ เรืองศรี , 2530) พฤติกรรมการสอนที่ครูสุขศึกษาใช้มากคือ การบรรยาย (สุจิตรา

แสงหิรัญ , 2531) ข้อสอบวัดความรู้ความจำมีมากเกินไป (ศิริวิไล กสิกิจสกลผล , 2531) ครูมีปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสุศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการ (จิรพรรณ รัตนวิระประคิษฐ์ , 2534) ครูสุศึกษาไม่ได้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาการสอนวิชาสุศึกษาจากศึกษานิเทศก์วิชาสุศึกษา และขาดความสามารถในการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาสุศึกษา (สุนันท์ เจียรกุล , 2535) นอกจากนี้ จากการติดตามการทดลองการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอนยังคงใช้วิธีการแบบเดิมคือ เน้นเนื้อหาและมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการน้อย ทั้งนี้เพราะครูยังไม่เข้าใจวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการอย่างแจ่มชัด (กรมวิชาการ , 2533) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ยังคงเป็นปัญหาที่พบได้ตลอดมาในการจัดการเรียนการสอนวิชาสุศึกษา ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายที่ใช้เวลาเรียน 3 ปีการศึกษาซึ่งเป็นหลักสูตรในการสอนปกติ

ในปัจจุบันกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นโครงการที่จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนสามารถเรียนจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายภายในระยะเวลา 2 ปีการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากในระยะเวลาที่ผ่านมา นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสามารถในการเรียนสูงเป็นจำนวนมากได้ลาออกจากโรงเรียน เพราะสอบเทียบความรู้ และได้ประกาศนียบัตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเป็นสาเหตุก่อให้เกิดปัญหาในด้านการบริหารงานของโรงเรียน เพราะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 - 6 มีจำนวนลดน้อยลง ทำให้เหลือที่ว่างในห้องเรียนก่อให้เกิดการสูญเปล่าในค่านงบประมาณการจัดการศึกษา เพื่อเป็นการลดปัญหาและส่งเสริมพัฒนา ความถนัด ความสามารถและความสนใจของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตลอดจนเป็นการสนองหลักการและเจตนารมณ์ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ 3 ประการ คือ ประการแรก ให้ครูพัฒนาวิธีการสอนให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักพัฒนา และมีค่านิยมที่ดีงาม ประการที่สอง ให้ครูจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับชีวิตและเศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่น ประการที่สาม ให้ครูจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

และผู้ปกครอง และส่งเสริมความสามารถ ความถนัด ไปสู่ขีดความสามารถสูงสุดตามศักยภาพที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล (พะนอม แก้วกำเนิด , 2533) ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาในด้านการจัดการศึกษาตามที่หลักสูตรมุ่งหวัง กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (สพพ.) ขึ้น

แนวทางการดำเนินงานของโครงการ เป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงหลักการและหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร แต่ให้ปรับเวลาเรียนของระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งปกติจะใช้เวลาในการเรียน 3 ปีการศึกษา ให้เหลือเป็น 2 ปีการศึกษา โดยนักเรียนในโครงการ สพพ. ต้องเรียน วิชาบังคับ วิชาเลือกเสรี และทำกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ใน โครงสร้างของหลักสูตรตลอดจนการประเมินผลตามเกณฑ์การจบหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรต้องการเช่นเดียวกับนักเรียนปกติที่ใช้เวลาในการเรียน 3 ปีการศึกษา สำหรับในด้านการจัดการเรียนการสอนครูต้องหารูปแบบและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับสติปัญญา ความสามารถและความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งต้องมีการพัฒนาหลักสูตรโดยการเพิ่มเติมหรือปรับรายละเอียดของเนื้อหารายวิชาต่าง ๆ ด้วย

ดังนั้น หลักสูตรสุขศึกษาซึ่งกำหนดวิชาบังคับแกนไว้ 6 รายวิชา คือ พ 401 พ 402 เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พ 501 พ 502 เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ พ 601 พ 602 เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเรียนรายวิชาละ 1 คาบ / สัปดาห์ / ภาค โดยใช้เวลาเรียนทั้งหมด 6 ภาคการศึกษาหรือ 3 ปีการศึกษานั้นจะต้องปรับเปลี่ยนเวลาการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาให้เหลือเพียง 2 ปีการศึกษา แต่ยังคงต้องเรียนครบทั้ง 6 รายวิชาเหมือนเดิมซึ่งครูจะต้องบูรณาการเนื้อหาวิชา และวางแผนการจัดเนื้อหาวิชาให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ตลอดจนต้องมีการวัดและประเมินผลตามเกณฑ์การจบหลักสูตร ด้วยวิธีการของแต่ละโรงเรียน โดยต้องยึดหลักการและโครงสร้างของหลักสูตรวิชาสุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไว้

เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรต้องการ เช่นเดียวกับนักเรียนที่เรียนในหลักสูตรปกติ ฉะนั้น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาของครูในโรงเรียนในโครงการ สพพ. น่าจะมีความแตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาในการเรียนปกติ เช่น วิธีการจัดการเรียนให้ได้เนื้อหาวิชาเท่ากับการเรียนปกติ โดยต้องสอนให้บรรลุตามจุดประสงค์ของวิชา สุขศึกษาแต่ใช้เวลาเรียนที่น้อยกว่า

เนื่องจากวิชาสุขศึกษา เป็นวิชาที่เรียนรู้ถึงวิธีการปฏิบัติคนว่าจะทำอะไรจึงจะมี คุณภาพชีวิตที่ดี มีความเข้าใจ และมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว (พรสุข หุ่นนิรันดร์ , 2534) ฉะนั้น การจัดการเรียนการสอนของครู จึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การเรียนของนักเรียนบรรลุ ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสุขศึกษา นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโครงการ สพพ. ในขณะนี้ก็มีเพียงเรื่อง “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่อง ในโครงการส่งเสริม และพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา” และเรื่อง “การเปรียบเทียบความสามารถด้านทักษะกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์ขั้นผลสมระหว่างนักเรียนในโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถ พิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับนักเรียนนอกโครงการของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญ ศึกษา ในกรุงเทพมหานคร” เท่านั้น ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับด้านการเรียนการสอนวิชา สุขศึกษาโดยเฉพาะ ฉะนั้น การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา ของครูในโรงเรียนในโครงการส่งเสริม และพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในครั้งนี้ จึงคาดว่าจะได้ข้อมูลที่จะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง การเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และใช้เป็นข้อมูลประกอบการ ดำเนินงานโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยม ศึกษาตอนปลายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาของครูในโรงเรียนในโครงการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาของครูในโรงเรียนในโครงการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาของครูในโรงเรียนในโครงการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยเป็นโรงเรียนที่สมัครเข้าโครงการ สพพ. ในปีการศึกษา 2534 ถึงปีการศึกษา 2536 เท่านั้น
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาในโครงการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยให้ครอบคลุมทั้ง 5 ด้านดังต่อไปนี้
 1. ด้านหลักสูตร
 2. ด้านเนื้อหาวิชา
 3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 4. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการ
 5. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาในโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีวุฒิสุขศึกษา และไม่มีวุฒิสุขศึกษาสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาได้เหมือนกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา หมายถึง ลักษณะและวิธีดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอนในวิชาสุขศึกษาของครูในโรงเรียนในโครงการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสภาพที่ควรจะเป็นกับสภาพที่เป็นอยู่ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาของครูในโรงเรียนในโครงการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ครู หมายถึง ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาในโครงการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

โครงการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (โครงการ สพพ.) หมายถึง โครงการที่กรมสามัญศึกษาคำเนินการโดยหน่วยศึกษานิเทศก์เป็นผู้รับผิดชอบจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความถนัด ความสามารถ และความสนใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ถึงขีดสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และให้โอกาสแก่นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษจบหลักสูตรภายในเวลา 2 ปี

โรงเรียนในโครงการ สพพ. หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ที่สมัครเข้าโครงการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในการเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย และมีรายชื่ออยู่ในรายชื่อโรงเรียนในโครงการ สพพ. ปีการศึกษา 2536
(รายชื่อโรงเรียนอยู่ในภาคผนวก ง)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย